

Protokoll från beredningen för hållbar utveckling, 2026-04-16

§ 8

Samverkansavtal om naturbruksutbildning mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland

Diarienummer RS 2026-00395

Beslut

Beredningen för hållbar utveckling föreslår att regionstyrelsen föreslår att regionfullmäktige beslutar följande:

1. Regionfullmäktige godkänner samverkansavtal om naturbruksutbildning mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland, med start den 1 januari 2029.

Sammanfattning av ärendet

Västra Götalandsregionen (VGR) förvaltar och bedriver utbildningsverksamhet på fem platser i Västra Götaland – Naturbruksskolorna Svenljunga, Sötåsen och Uddetorp samt Axevalla Hästcentrum. För närvarande pågår även verksamhet på Angereds gård men denna är under avveckling. Cirka 675 ungdomar i gymnasieåldern studerar vid naturbruksskolorna.

VGR och länets 49 kommuner har ett samverkansavtal som reglerar utbildningar inom gymnasieskolan inklusive introduktionsprogrammen Programinriktat val och Yrkesintroduktion samt anpassad gymnasieskola. VGR:s naturbruksförvaltning bedriver även komvux samt yrkeshögskoleutbildning men dessa regleras inte av avtalet.

Finansieringen av gymnasieutbildningen sker genom tre bidrag; interkommunal ersättning (IKE) från kommunerna till VGR, skattefinansiering från kommunerna genom skatteväxling samt ägarbidrag från VGR till förvaltningen. Det senare var inte en del av den ursprungliga modellen men har vuxit fram i takt med att kostnaderna för utbildningen har ökat i snabbare takt än intäkten via skatteväxlingen. Mellanskillnaden har täckts av VGR. När många elever sökt sig

Justerare:	Justerare:	Justerare:	Rätt utdraget intygar:

Protokoll från beredningen för hållbar utveckling, 2026-04-16

till skolorna eller när kostnaden för utbildningen har ökat snabbare än skatteunderlaget, har mellanskillnaden ökat.

De tre intäktskällorna har för närvarande följande andelar av den totala inkomsten till utbildningen:

- 50 procent IKE
- 13 procent ägarbidrag¹
- 37 procent genom skatteväxlingen

Föreliggande avtal som ska gälla från 2029-01-01 har renodlat finansieringen. Finansieringen från kommunerna kommer enbart att ske genom IKE. När det nya avtalet träder i kraft ska skatteväxlingen vara avvecklad. I och med att skatteväxlingen för naturbruksutbildningen mellan VGR och kommunerna i Västra Götaland avvecklas erbjuds kommunerna att ingå ett sekundärt samverkansavtal som regleras enligt skollagen. Det sekundära samverkansavtalet är frivilligt till skillnad från tidigare samverkansavtal mellan VGR och kommunerna som samtliga kommuner var tvungna att ingå i eftersom det byggde på skatteväxling.

Orsaken till att ett nytt avtal tagits fram som ersätter den modell som använts sedan regionen grundades, är den kritik som vissa kommuner riktat mot det befintliga avtalet. Dessa kommuner har varit kritiska mot skatteväxlingen – att samtliga 49 kommuner i Västra Götaland avstår skatt till regionen för att finansiera regional naturbruksutbildning. Kritiken blev stark på grund av att VGR-skolor lades ner i några kommuner (Munkedal, Vänersborg och Mark). Dessa kom att ersättas av naturbruksskolor med enskilda huvudmän. För kommunerna med de nedlagda VGR-skolorna uppstod situationen att de deltog i finansieringen av VGR:s skolor men hade mycket få elever på dessa skolor. Flertalet elever i dessa kommuner studerade i stället på friskolorna som vuxit fram sedan VGR:s skolor lagt ner. För dessa elever fick kommunerna betala fullt pris och kunde inte tillgodogöra sig finansieringen som kom genom skatteväxlingen. Det upplevs som orättvist att kommunerna är med och

¹ 13 % är en ungefärlig uppskattning, som varierar år från år. VGR har även bidragit med ersättning till kommuner i Västra Götaland som har elever som studerar på naturbruksskolor utanför Västra Götaland. Denna "utomlänsersättning", som finansierats av VGR och reglerats i tidigare avtal, har de senaste åren uppgått till närmare 25 mkr.

Justerare:	Justerare:	Justerare:	Rätt utdraget intygar:

Protokoll från beredningen för hållbar utveckling, 2026-04-16

finansierar VGR-skolorna samtidigt som de betalar fullt pris för de elever som går på friskolorna.

Det är grunden för kritiken och för kravet att ett nytt avtal ska tas fram som fullt ut bygger på interkommunal ersättning, vilket är den gängse metoden för kommuner att finansiera elever som studerar på skola med annan kommunal huvudman eller med regional huvudman.

Under 2024 tillsattes en utredning under ledning av en extern utredare, som primärt syftade till att utreda en alternativ modell till dagens samverkansavtal. Utredningen slutrapporterades till beredningen för hållbar utveckling och regionstyrelsen i april 2025, och låg till grund för det fortsatta arbetet med att ta fram ett nytt avtal.

Besluten i VGR och kommunerna att skatteväxlingen upphör att gälla från 2029-01-01 ska meddelas finansdepartementet före den 1 september året innan avvecklingen, alltså senast den 31 augusti 2028.

Beredningen för hållbar utveckling planerade att behandla samverkansavtalet vid ett extrainsatt sammanträde den 19 mars 2026. Efter att handlingarna inför sammanträdet skickats ut inkom ett antal kommuner med ändringsförslag. Sammanträdet ställdes in för att ärendet skulle hinna beredas ytterligare av den politiska arbetsgruppen, vilket skedde den 23 mars. Samverkansavtalet behandlas därför vid ett nytt extrainsatt sammanträde den 16 april 2026.

Beslutsunderlag

- Tjänsteutlåtande daterat 2026-04-08

Skickas till

Beredningen för hållbar utvecklings beslut skickas till:

- Samtliga 49 kommuner, för genomförande

Regionfullmäktiges beslut skickas för kännedom till:

- Skaraborgs kommunalförbund, info@skaraborg.se
- Fyrbodals kommunalförbund, kansli@fyrbodals.se
- Sjuhärads kommunalförbund Boråsregionen, info@borasregionen.se
- Göteborgsregionens kommunalförbund, gr@goteborgsregionen.se

Justerare:	Justerare:	Justerare:	Rätt utdraget intygar:

Protokoll från beredningen för hållbar utveckling, 2026-04-16

- Styrelsen för naturbruksförvaltningen
- Miljö- och regionutvecklingsnämnden
- Emil Gisslow, ekonomidirektör

Justerare:	Justerare:	Justerare:	Rätt utdraget intygar: